

Kulturhistorisk stedsanalyse (DIVE) Skien, 2022

Sivilarkitekt Astrid Storøy, Asplan Viak
31. januar 2024

Åse Marit Flesseberg og Frode Edvardsen

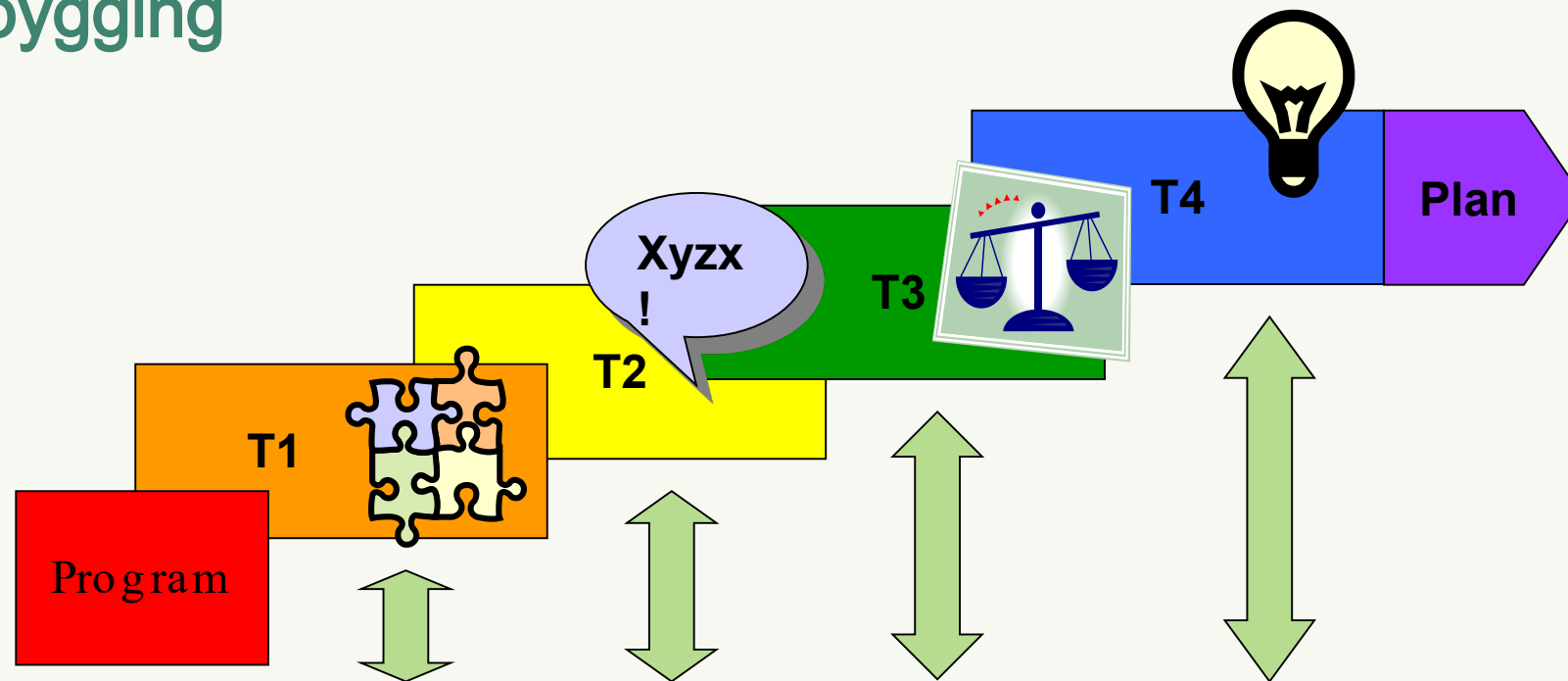
DIVE-metodikken

- Utarbeidet av Riksantikvaren 2009, revidert 2018
- Analyse på kulturminnens premisser
- Metoden bidrar til å
 - skille viktige verdier og kvaliteter fra mindre viktige
 - skape forutsigbare rammer for vern og utvikling
- Vektlegger kulturarvens positive muligheter i en bærekraftig by- og stedutvikling

DIVE-metodikkens oppbygging

- Fire sammenhengende trinn med medvirknings - orientert tilnærming
- En prosess fra omdanning av passiv historisk informasjon til kunnskap om stedet

Integrert medvirkning i alle arbeidsfasene

Program ► T1) Beskrive ► T2) Fortolke ► T3) Vurdere ► T4) Aktivere ► Plan

asplan
viak

Medvirkningsverksted

Nasjonale, regionale og lokale verdier

Middelalderbyen Skien

Restene av middelalderbyen ligger i dag under Skiens sentrum, og er et automatisk fredet kulturminne.

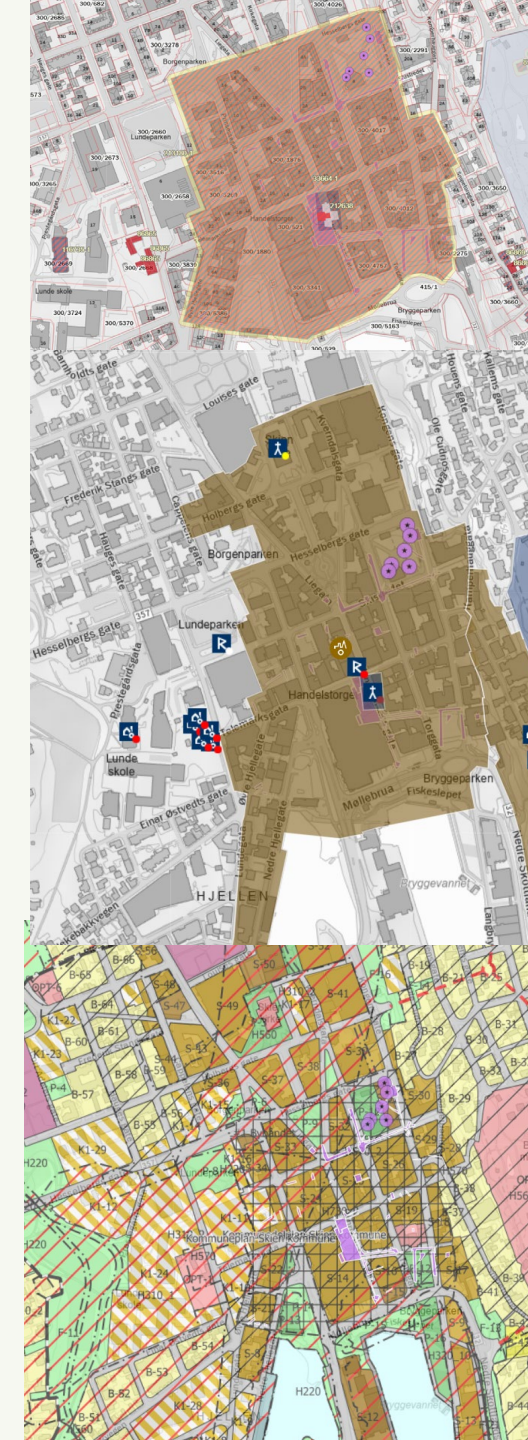
Kulturminnemyndighet: Telemark og Vestfold fylkeskommune

Riksantikvarens NB! -register: K218 Skien sentrum

Skiens byplan fra 1886 er et sjeldent eksempel på en norsk 1800 -talls-regulering hvor man ved å utnytte topografien tok et klart representativt grep med gatestruktur og bygninger. Tydeligheten og strukturen i dette bevaringsverdige bylandskapet bør ikke svekkes av nye tiltak som kan forringe helheten som kulturminne.

Annet grunnlag for analysen

- Riksantikvarens bystrategi
- Riksantikvarens kulturminneregister Askeladden
- Fylkeskommunens og kommunens prioriteringer i gjeldende planer

Skiens synlige karakter

- Skålform i landskapet omgitt av sammenhengende åser
- Sentrum sterkt knyttet til bryggene, Hjellevannet og Bryggevannet
- Sterkt plangrep med gatel øp, by- og landskapsrom samt siktlinjer
- Sammensatt bystruktur følger topografien – homogent preg
- Stor tidsdybde – ulike bygningsstrukturer
- Etasjehøyder 2 - (3)4 etasjer, noen få enkeltvis bygninger er høyere (6-8 etg)
- Særpreg i de mange «praktbygg»
- Historisk silhuett dominert av kirkespir og offentlige bygninger

trekk viktig for ny utvikling

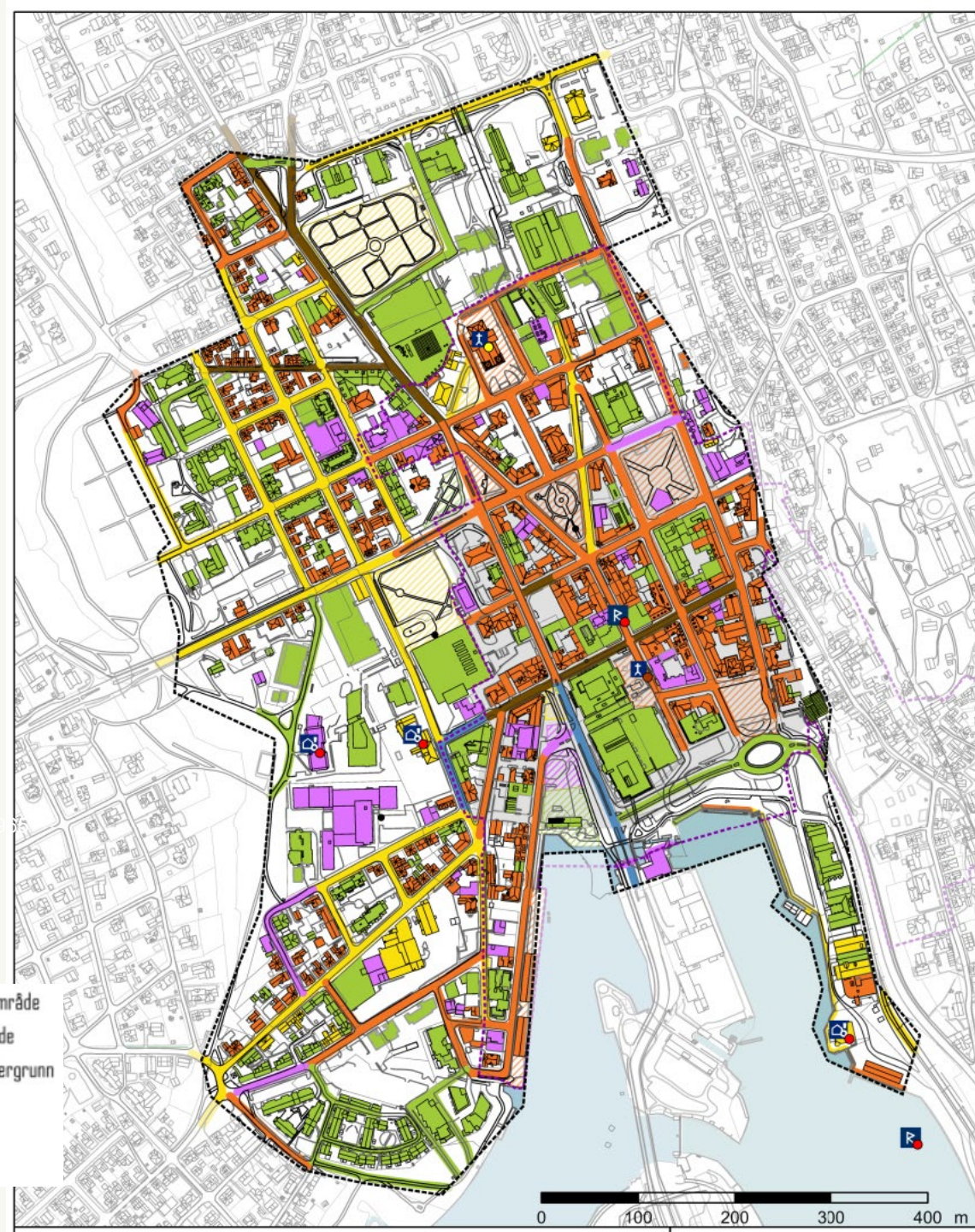
Trinn 1 Beskrivelse

Stedets kulturhistoriske spor beskrives i tekst
og kart som tidsmatrise

tidsepoker/ «flyhøyder»

1965

1965

Ny skala
Gjenreising og vekst
Etter bybrannen
Renessansebyen
Trelasthandel og byvekst
Middelalder
juridisk forende

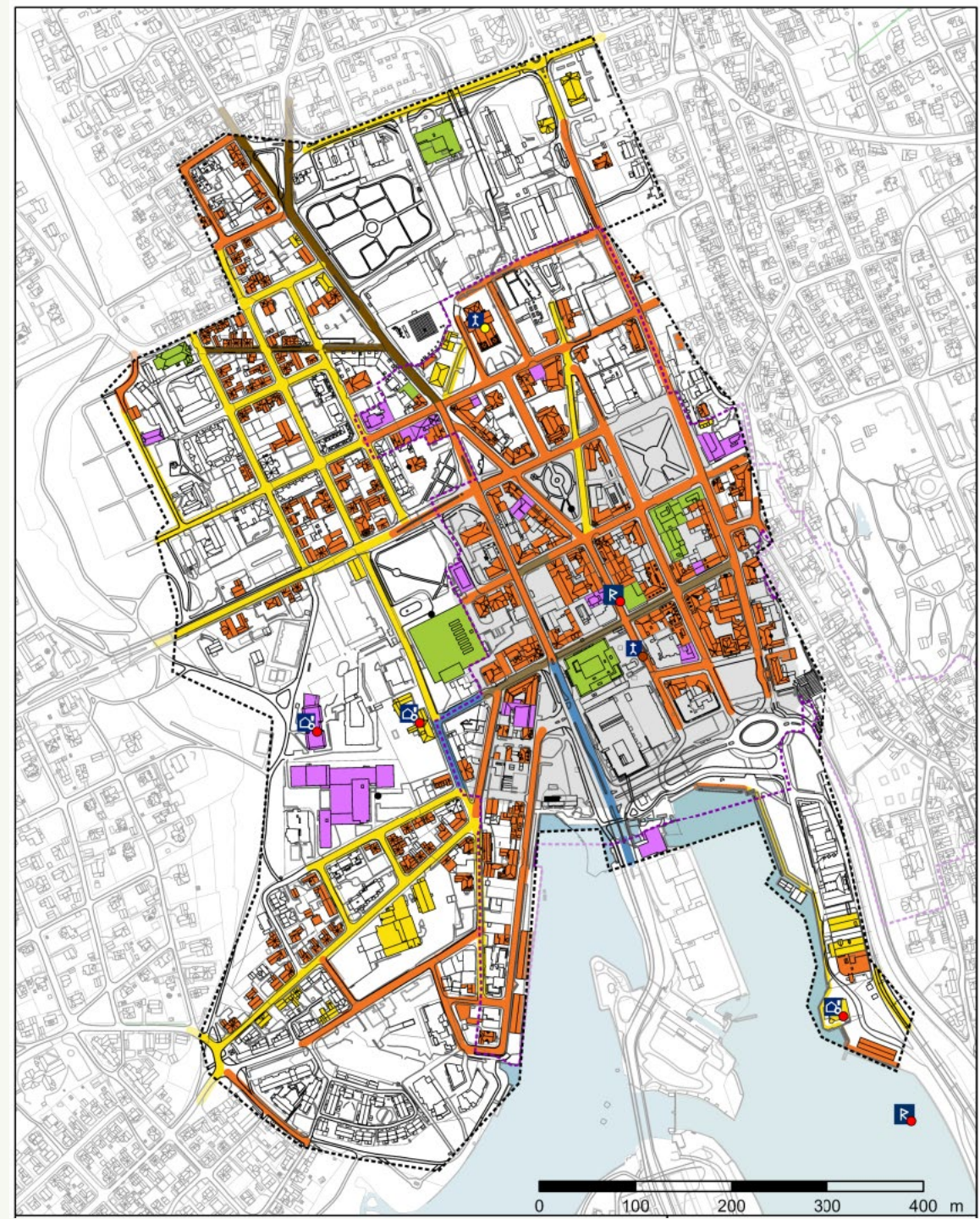
1970 - i dag	Arkeologisk minne	Analyseområde
1945-1970	Bebyggelse	NB! område
1886-1945	Kirkested	Middelaldergrunn
1671-1886	Fredning	
1536-1671	Ulike vernetyper	
Før 1536	Listeført kirke	

asplan
viak

Trinn 2 Fortolking

Prioriterte gjenværende
bygninger ut fra

- Utviklingstrekk
- Lesbarhet
- Tilstand

Trinn 2 Fortolkning

Prioritert bystruktur

- Viser sammenhenger i strukturen
- og viktige sikotlinjer, praktbygg, hjørnepunkt og utsiktspunkt

Grunnlag for inndeling i delområder

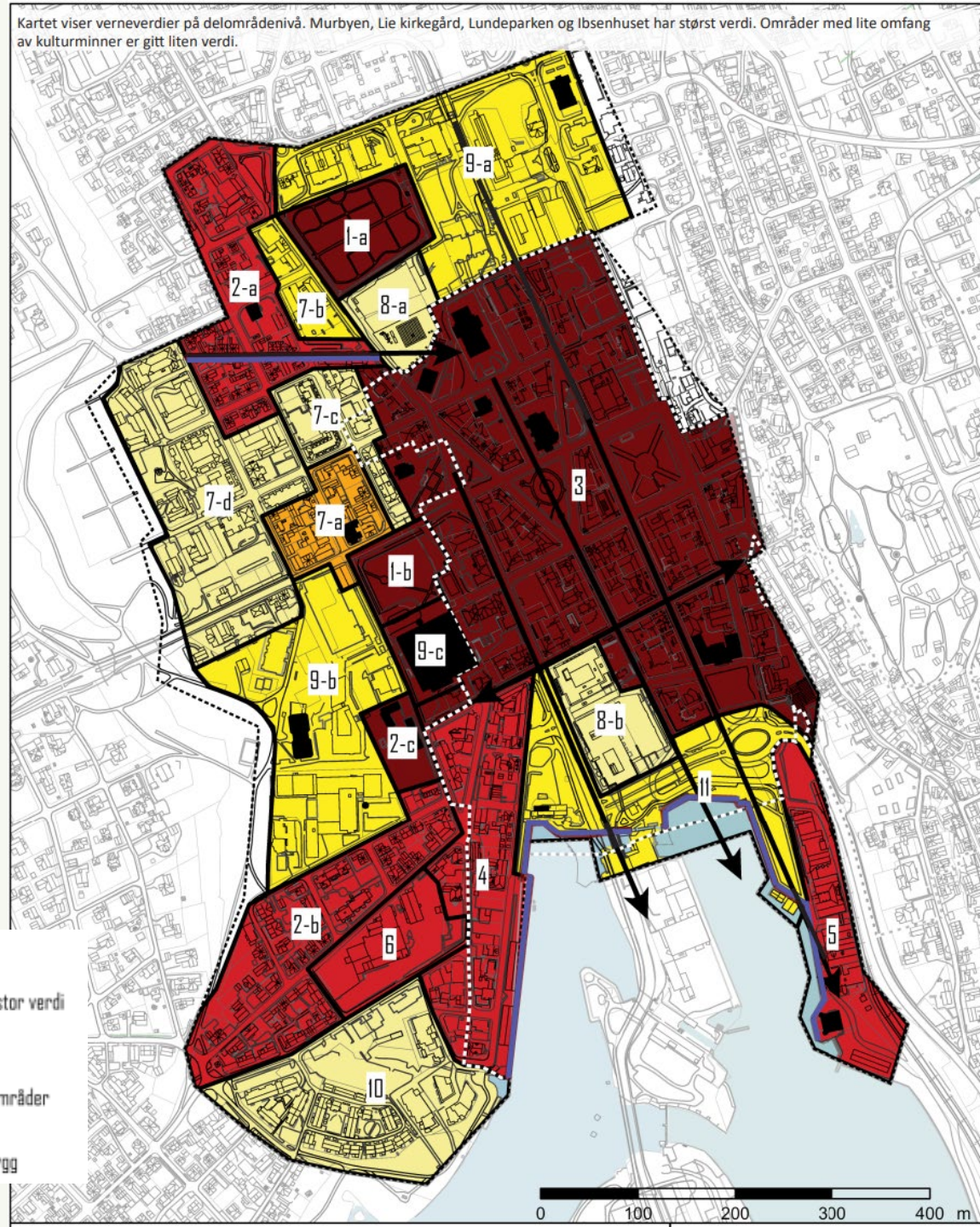
Strukturer		Analyseområde	
	Viktige grøntområder		Sikotlinjer
	Småskala trehusmiljø		Urban vannfront
	Kvartalsstruktur		Praktbygg
	Sentrumsstruktur		Utsiktspunkt
	Havneområde		Viktige hjørnebygg
	Eldre næringsstruktur		

Trinn 3 Verdisetting

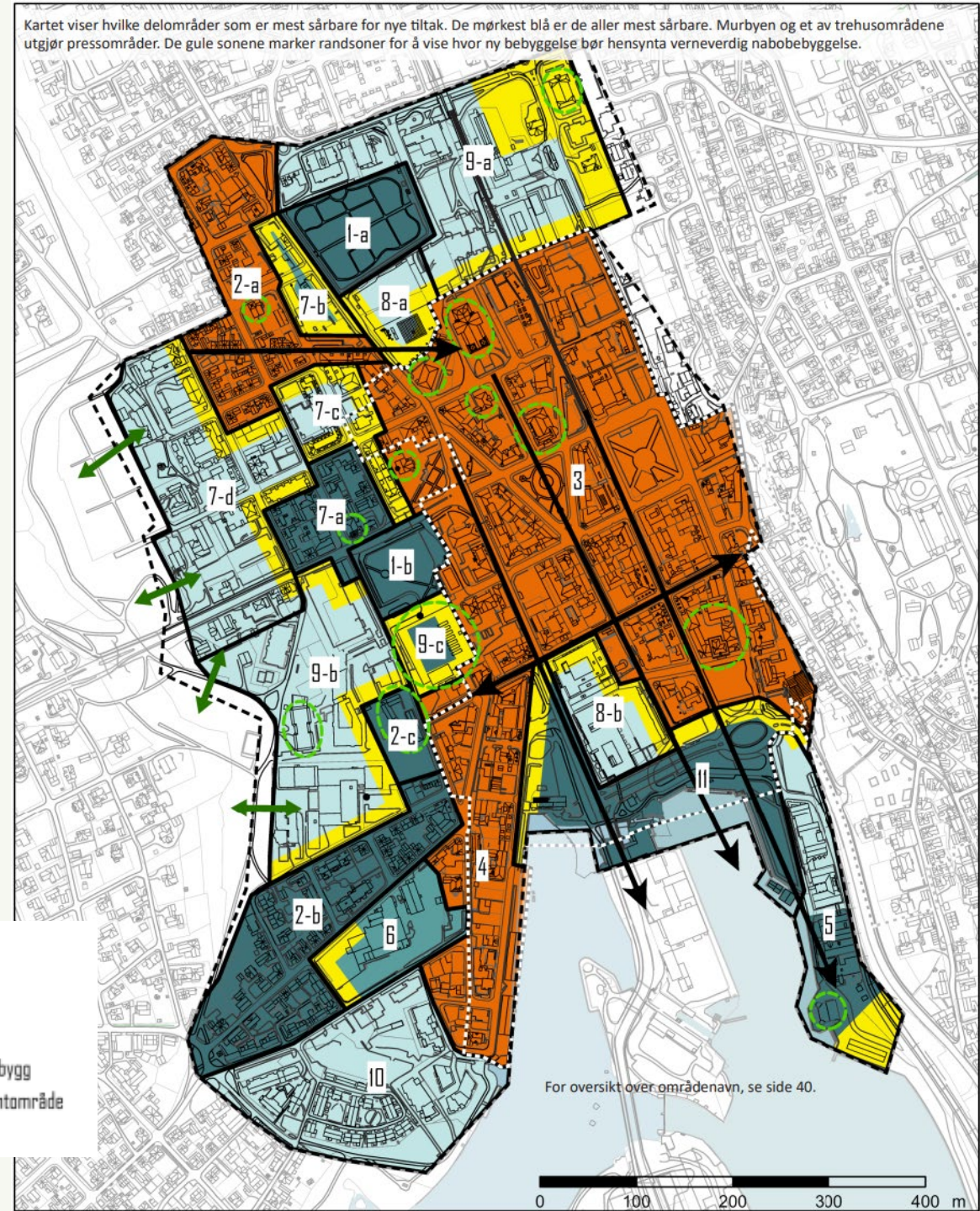
Verdi, sårbarhet og endringspotensial

- Verdi beskriver verneverdien i et delområde
- Sårbarhet og utviklingspotensial beskriver muligheter for utvikling
- Endringskapasitet angir kulturmiljøets evne til endring

Trinn 3 Verdisetting Sårbarhetskart

- Sårbarhet betegner kulturmiljøets evne til å motstå uønsket påvirkning som kan redusere verdiene
- Tålegrense angir grensen for når verdien forringes som følge av påvirkning

Trinn 3 Verdi/sårbarhet ift. utviklingsprinsipper

Eksempler på generelle prinsipper for Skiens utvikling

- **Bylandskapet** sårbart for tiltak som bryter med høyder, siktlinjer, gate- og bygningsstrukturer og kontakten mot sjøen
- **Gatestrukturen** sårbar for store endringer i bebyggelsen langs gateløpene, eks. tiltak på tvers, brudd i byggeplaner og installasjoner i og i enden av siktlinjene
- **Praktbyggene** svært viktige for byens identitet og egenart – bør bevares.

Trinn 3 Verdi/ sårbarhet og utviklingsprinsipper

, eksempler

2A Fredrik Stangs gate - Johan Sverdrups gate og **2B** Oscars gt
- Einar Østvedts gt (middels til stor verdi, liten endringskapasitet)

- Områdene er sårbare for nye tiltak som øker antall boenheter per eiendom. Eksisterende eldre bygningsmasse bør bevares, ikke rives/ fortettes.

11 Vannfronten med Bryggevannet og Hjellevannet (liten til middels verdi, liten endringskapasitet)

- Området tåler tiltak som underbygger kvalitetene i området og styrker den offentlige tilgjengeligheten til vannet. Arealet er sårbart for tiltak som privatiserer adkomsten til vannet, eller blokkerer sikten mellom vannet og byen dersom det bygges i høyden.

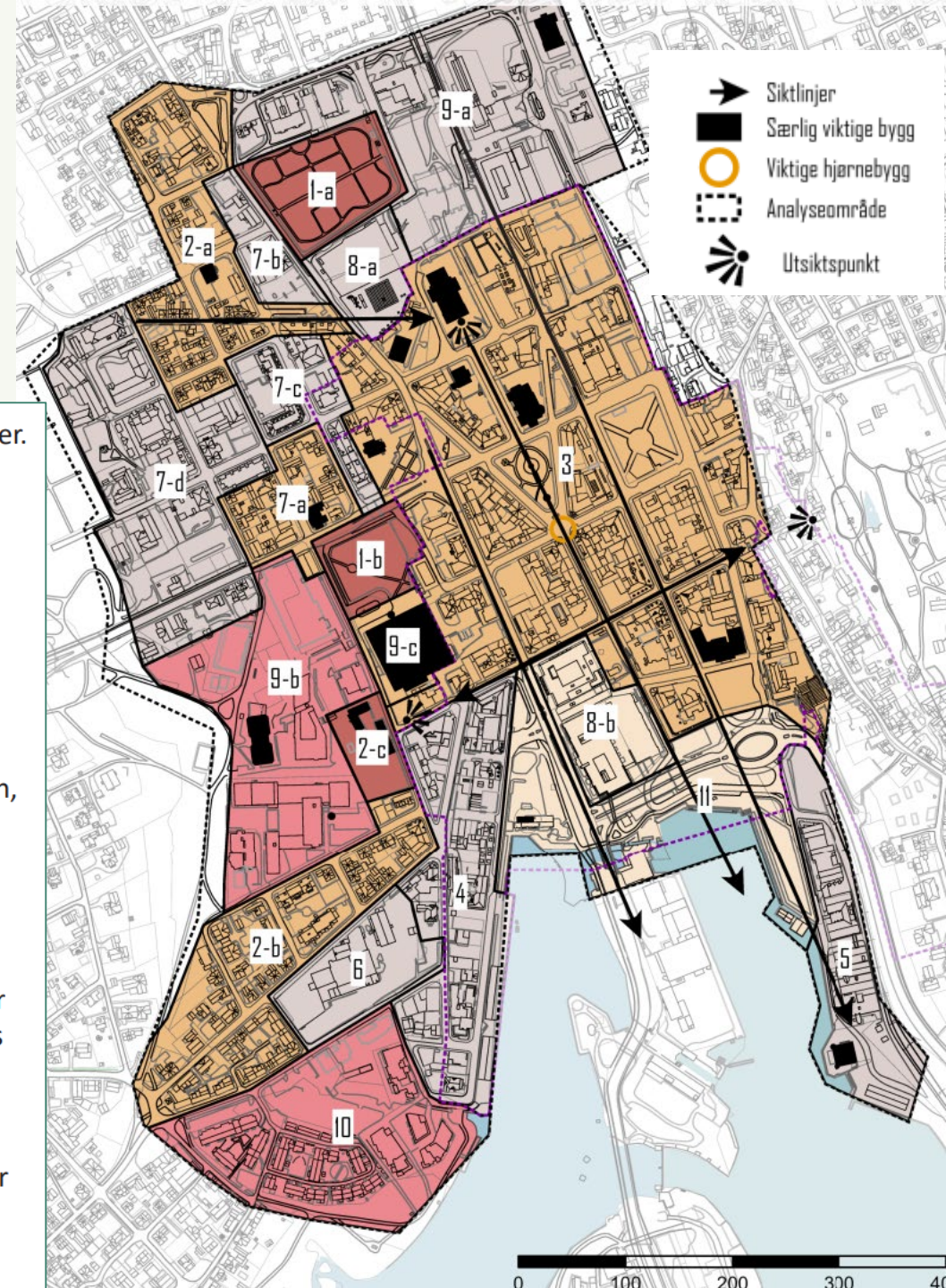

Trinn 4 Aktivere

Tålegrense og handlingsrom

- De tre første trinnene vektes mot gjeldende planer
- Anbefalt handlingsrom inndelt i kategorier
- Konkrete råd og anbefalinger til kommende planer og prosjekter
- Følges opp med anbefalinger til virkemidler

- **AA:** Bevaring av verneverdier. Ingen/liten endring.
- **BB:** Bevaring av sårbare strukturer innenfor delområder. Moderate endringer i tilpasset skala. Endringer i liten, tilpasset skala.
- **BC:** Bevaring av sårbare strukturer i tilliggende delområder. Endringer i liten, tilpasset skala.
- **CC:** Bevaring og endringer av sentrumsstrukturer med hensyn til verneverdige bygninger i delområder og mot omgivelsene. Endringer i liten til middels og middels skala.
- **DD:** Større endringer der hensyn til kulturhistoriske verdier i tilliggende områder vektlegges. Endringer i middels og stor skala.

Trinn 4 Handlingsrom

Generelt anbefalinger til bylandskapet

- **Kirken** bør fortsatt dominere i bybildet.
- Siktaksene i gateløpene er kvaliteter som gir identitet, og bør bevares.
- Byplanen fra 1886 med bygninger/ kvartalsstruktur/ gatenett har stor betydning for byidentiteten.
- Verneverdige bygg bør bevares. Riving av bygninger oppført før 1949 bør unngås.
- Nye bygg bør utformes med hensyn til det **helhetlige bylandskapet** , **skålformen** og **opprinnelig bebyggelsesstruktur** .
- Nye bygg bør ikke «konkurrere» med historiske signalbygg/ fredet bebyggelse. Nye signalbygg bør være forbeholdt bygg med offentlig funksjon eller stor allmenn interesse.

Trinn 4 Handlingsrom

Utarbeidet handlingsrom for alle 11 delområder, **eksempel 5 Langbrygga (kategori CC):**

Viktige enkeltbygg bør bevares. Området tåler fortetting på ledig tomt i nord. I sør bør sammenhengen mellom den kulturhistoriske bebyggelsen ikke brytes. Byggehøyder bør ikke overstige byggehøyden på de nyeste byggene i området (2022). Bygningstypologien, med gavlmotiver i fasade mot Bryggevannet anbefales videre ført.

